סוכנות לקטעי עתונות
רחוב הרברט סמואל 4
ת.ד. 724 טלפון 234252
ירושלים

8 - מרץ 1979

VIATA NOASTRA
(Tel Aviv)

COMEMORĂRI

Eşkol — pioner şi conducător

SE împlinesc zece ani de la moartea lui Levi Eşkol, care a fost al treilea şef de guvern al Israelului. El a străbătut un drum foarte lung şi greu, care a început în 1914, cînd a venit ca tînăr haluţ din Rusia şi a devenit muncitor la Petah Tikva şi mai tîrziu, cînd a făcut parte dintre pionierii care au fondat al doilea kibuţ în valea Iordanului, Dagania Bet.

În anii '30, imediat după ascensiunea lui Hitler, Eşkol, pe atunci şaliah în Germania, iniţiază acţiunile de transfer de capital evreiesc din Germania către Eretz Israel, prin importul de maşini agricole şi mai ales de ţevi pentru irigaţie. Această acţiune a fost începutul societăţii „Mekorot".

Eşkol a devenit în 1952 ministru al finanţelor, iar în 1963, după demisia lui Ben Gurion, e numit şef al guvernului. În cei şase ani de activitate ca prim ministru, Levi Eşkol a înfruntat una din cele mai grele crize politice, — aceea din mai—iunie 1967, cînd coaliţia Egipt — Siria — Iordania a ameninţat cu lichidarea Israelului. Israelul a ieşit din această criză victorios, datorită pregătirilor făcute de Eşkol în timp ce era şi ministru al apărării.

De la distanţa de zece ani, se evidenţiază şi mai bine importantele realizări ale lui Levi Eşkol, care au ridicat mult prestigiul Israelului în lume.

MEIR ZAIT

סוכנות לקטעי עתונות
רחוב הרברט סמואל 4
ת.ד. 724, טלפון 234252
ירושלים

8 - מרץ 1979

הארץ

אבי אבות הקונסנזוס

מאת עמוס אילון

עשר שנים לאחר מותו של לוי אשכול ואחרי שלושה ראשי־ממשלה אחרים — אחת — קפואה, על שמרית, עיוורת לבעיות הבוערות בתחום מדיניות החוץ והפנים, שני — שניפץ, אולי שלא באשמתו, את מיתוס הצבר ושלישי — דוקטרינר שבוי ברשתות עברו — יש נטיה חזקה להסתכל אחורה על תקופת

לוי אשכול: יוצא־דופן בפשטותו בקרב עילית נרציסיסטית

אשכול בכמעין נוסטלגיה.

בחייו האשימוהו ב„הססנות בסוכנות", ב„טמטום", בגרימת „מחדל ביטחוני" חמור, שלא זותה מעולם ואף ב„שחיתות מוסרית". קולות צורמניים אלה נדמו מזמן — מחמת מוות או הוכמה שלאחר מעשה. אפילו שמעון פרס, שניצח בשנים 1965—1967 על המאמץ להפיל את אשכול בשמו של „אקטיוויזם מדיני" ומין אליל שהוא עצמו בראו — „מידועי־ו„פרגמטיזם" — שינה טעמו. בספרו החדש „לך עם האנשים" הוא כותב על אשכול בהערכה רבה, אפילו במה שהוא מכנה „אהבה" ואומר שהיה „תקיף אך לא עקשן, גמיש אך לא ותרן, [illegible] במעשיו אך מבודח ב[illegible] — תשלובת של תכונות חיוביות שכמעט ונעלמה מן הנוף הפוליטי.

מי תאר לעצמו שכך יקרה. לא היה ראש ממשלה שעליו נפוצו כל כך הרבה בדיחות. אולי משום שלא העריצו אותו הערצה עיוורת, כמו את בגין, את גולדה או את בן גוריון ואולי משום שהיה ראש הממשלה הראשון — והיחיד עד כה — שחולל משהו כמו קירבה אנושית עם ההמונים. אינטימיות מביאה לידי זילזול? כן ולא. אם לא העריצו אותו הרי שרחשו לו חיבה עמוקה. רחשו לו יותר חיבה, אולי, מאשר לכל ראש ממשלה אחר.

הוא לא היה „גדול" במובנה הפופולארי של המילה; אולי, משום שלא היה מסוג הרשעים, שעליהם אמר פילוסוף גרמני בטעות, כי רק הם עושים היסטוריה. אמרות פיו לא התחלפו ולא בתחבולות עשה מלחמותיו. היה ישר עם עצמו ועם הזולת. לא היה לו מה שקוראים כאריזמה — אותו מגנטיזם מסתורי ההופך מבוגרים מפוכחים למעריצים מתבגרים ומקהה את שיפוטם העצמאי. ייתכן שחיבבוהו כל כך משום שלאלה מבינינו אשר חיפשו זאת, נתן את הגדולה ב־מחמאות שאפשר לתת לאזרחיה של מדינה צעירה — הרגשה שהם בני חורין; אשליה של בגרות.

* * *

חלק מן הקשיים הפוליטיים והפסיכולוגים הנוראים, שמהם סבל נבעו מן הצורך לצעוד בעקבותיו של אחד גדול. בן גוריון זוהה כל כך עם המדינה שעם פרישתו חשו רבים שהיא תתמוטט. גם משה שרת נתנסה במצוקה זו, שמוטטה אותו נפשית בהתקף של מעין שנאה—אהבה לדמות־אב, שבדרכו לא רצה אך ארץ ללכת. אבל, בניגוד לשרת, שחיפש מלוכה ומצא אתונות צולעות, אשכול לא שאף לראשות הממשלה. כשנהיה ראש ממשלה היה זה, כמעט, שלא במתכוון.

כראש ממשלה פיתח סגנון פוליטי, שהיה בגדר חידוש מרעיש בזמנו — היה אבי אבות הקונסנזוס. ביקש לישר הדורים, לא להדרם. הקהל צחק להלצה על תשובתו למלצר שביקש לדעת אם תה אי קפה (אשכול: „אתה יודע מה, תן חצי־חצי"), יחד עם זאת ברך על המעבר מתקופת השלטון ההירואי למשהו תקין יותר; הקהל אהב את המעבר מהמהפכה המתמדת ליציבות — כפי שהוכח בבחירות של 1965, היו שדרשו מאשכול „יותר הנהגה" ושכחו, כי בסך הכל היה ממשלו יציב בעוד תחת קודמו התפוררה הממשלה או כמעט התפוררה אחת לכמה חודשים.

לא צלו הכבד של בן גוריון, שמוטט את שרת מוטט לבסוף את אשכול. מוטטו אותו חבריו הקרובים, הם איבדו אמונם בו אחרי נאומו המגומגם המפורסם ערב המלחמה. המצב שיחק לידיהם של אנשי רפ"י. נשותיהם הפגינו מתחת לחלונותיה של מפא"י והטילו חיל ורעדה בעצמות ותיקיה. חבריו של אשכול כפו עליו לוותר על תיק הביטחון. איש חזק ויציב זה, רחב־לב כרחב־גוף, יוצא דופן בפשטותו בקרב עילית נרקיסיסטית, בלי קונפליקטים פנימיים רבים מדי, בלי יותר מדי בעיות עם עצמו — המכה שהנחיתו עליו חבריו היתה קשה. קשה מנשוא? ברור שפצעה אותו. פגעה, אולי בביטחונו העצמי. האם אי־פעם התאושש?

* * *

יש אומרים שלא. אשכול של אחרי המלחמה לא היה אשכול שלפניה. לפני המלחמה בימי־ההמתנה הקשים, כאשר „צה"ל שעט לקרב" עשה אשכול הכל כדי למצות את התהליך המדיני ולהביא להרגעת המצב ולהסרת המצור על אילת באמצעים בלתי אלימים. אחרי המלחמה דומה שכמו כולנו היה המום מן הנצחון. האם ידע מה לעשות בפירותיו? „קינדערלעך" קרא באוזני עוזריו שבועות אחדים אחרי המלחמה, „מה נעשה עם כל זה?".

השאלה היתה רטורית ונשארה ללא מענה. חודשים אחרי המלחמה, כאשר חזר מביקורו אצל הנשיא ג'ונסון, התאונן מנכ"לו יעקב הרצוג, כי לצערו לא יכול היה אשכול לספק משאלתו הבסיסית של ג'ונסון — גם לא באורח פרטי וסודי — לומר „איזה ישראל הוא רוצה — מאיפה עד איפה".

האם מרצון — או מחולשה — נעתר למשה דיין, שהעדיף להמתין לטלפון? מדוע נרתע בגדה המערבית מהכרעה בין האופציה הירדנית והפלשתינאית־מקומית, שהיתה עדיין אקטואלית באותם הימים? ובזה הניח יסוד לעליית אש"ף? לא בקרוב נקבל תשובות מוסמכות לשאלות אלה ואחרות. אווירת ההתנשאות והיוהרה והביטחון העצמי הטוטאלי אולי לא היתה מגיעה תחת אשכול לשיאים שאליה הגיעה. אך היסודות לאימובילזם של תקופת גולדה מאיר הונחו בשנתיים האחרונות לחיי אשכול. הסיבות לכך עשויות עד היום להדהים את אוהביו.